

משנה סוטה פרק ז

Mishnah Sotah, chapter 7

(1) The following may be recited in any language: the section concerning the suspected woman (Numbers 5:19-31), the confession made at the presentation of the tithe (Deuteronomy 26:13-15), the *shema*, the prayer [i.e., the *shemoneh esreh* prayed with a *minyán*], grace after Meals, the oath concerning testimony, and the oath

א אלו נאמרין בכל לשון, פְּרִשְׁת סוֹטָה, וְדוּי
מַעֲשֵׂר, קְרִיאַת שְׁמַע, וְתַפְלָה, וּבְרַכַּת הַמְּזוּן,
וּשְׁבוּעַת הָעֵדוּת, וּשְׁבוּעַת הַפְּקֻדִין: ב וְאֵלוֹ
נְאֻמִּין בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, מִקְרָא בְכוּרִים,
וְחֻלִּיצָה, בְּרֻכּוֹת וּקְלָלוֹת, בְּרַכַּת כֹּהֲנִים,
וּבְרַכַּת כֹּהֵן גָּדוֹל, וּפְרִשְׁת הַמֶּלֶךְ, וּפְרִשְׁת
עֲגֻלָּה עֲרוּפָה, וּמְשׁוֹחַ מִלְחָמָה בְּשַׁעַה שֶׁהוּא
מְדַבֵּר אֶל הָעָם: ג מִקְרָא בְכוּרִים כִּי־צַד,

concerning a deposit [which was denied].

(2) The following are recited in the holy tongue [Hebrew]: the declaration made at the offering of the firstfruits (Deuteronomy 26:5-10), the formula of *halitzah* (Deuteronomy 25:9), the blessings and curses (Deuteronomy 27:15), the priestly blessing (Numbers 6:24-26), the blessing of the High Priest [see Mishnah 7, below], the section of the king [see Mishnah 8, below], the section of the calf whose neck is broken (Deuteronomy 21:7-8), and the address to the people by the priest anointed [to accompany the people] in battle (Deuteronomy 20:3-4).

(3) From where [is it learned] that the declaration made at the offering of the

רבנו עובדיה מברטנורא

א אלו נאמרין. פרשת סוטה. דכתיב (במדבר ה') ואמר אל האשה בכל לשון שהוא אומר: וידוי
מעשר. בערתי הקדש מן הבית בו, אומר בכל לשון שירצה, דכתיב (דברים כ"ו) ואמרת לפני ה'
אלהיך, בכל לשון שאתה אומר: קריאת שמע. דכתיב (שם ו') שמע ישראל, בכל לשון שאתה
שומע: ותפלה. צבור שמתפללין, מתפללין בכל לשון. אבל יחיד אינו מתפלל אלא בלשון הקודש:
וברכת המזון. דכתיב (שם ח') וברכת, בכל לשון שאתה מברך: ושבועת העדות ושבועת הפקדון.
בכל לשון שהשביעום ולא הודו, חייבין. שבועת העדות ילפינן לה דכתיב בה (ויקרא ה') ושמעיה קול
אלה, בכל לשון שאתה שומע. ושבועת הפקדון גמר תחטא תחטא משבועת העדות: ב מקרא בכורים.
שהיה קורא מארמי אובד אבי (דברים כ"ו) עד סוף הפרשה: וחליצה. יבמה היא אומרת (שם כ"ה)
מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי, והוא אומר לה חפצתי לקחתה, ואחר החליצה
אומרת ככה יעשה לאיש: ברכות וקללות. שאמרו ישראל בהר גריזים ובהר עיבל: ברכת כהנים.
נשיאת כפים: ברכות כהן גדול. ביום הכיפורים אחר עבודת היום שלפני ולפנים הוא קורא את
הפרשה בתורה ומברך שמנה ברכות המפורשות במתניתין: ופרשת המלך. היא פרשת הקהל,
כדמפרש בסוף פרקין: ופרשת עגלה ערופה. (שם כ"א) ידינו לא שפכו את הדם הזה, כבר לעמך
ישראל וגו': פרשת משוח מלחמה. (שם כ') והיה כקרבכם וגו' שמע ישראל אתם קרבים היום וגו':

firstfruits [must be in Hebrew]? [It is stated,] “And you shall answer and say before the Lord your God,” (Deuteronomy 26:5) and elsewhere it states: “And the Levites shall answer and say;” (Deuteronomy 27:14) just as the latter must be in the holy tongue, so too must the former be in the holy tongue.

(4) From where [is it learned] that the formula of *halitzah* [must be in Hebrew]? [It is stated,] “And she shall answer and say,” (Deuteronomy 25:9) and elsewhere it states: “And the Levites shall answer and say;” just as the latter must be in the holy tongue, so too, must the former be in the holy tongue. Rabbi Yehudah says: [This is derived from the text,] “And she shall

answer and say thus,” i.e., she must say it in this language.

(5) How were the blessings and curses [pronounced]? When Israel crossed the Jordan and came to Mount Gerizim and Mount Eival in Samaria in the vicinity of Shechem, near the plains of Moreh, as it is said: “Are they not beyond Jordan ... [beside the plains of Moreh?]” (Deuteronomy 11:30), and elsewhere it states: “And Avram passed through the land to the place of Shechem, to the plains of Moreh;” (Genesis 12:6) Just as the plains of Moreh mentioned in the latter verse refer to Shechem, so too, the plains of Moreh mentioned in the former verse refers to Shechem. Six tribes ascended the summit of Mount Gerizim, six tribes ascended the summit of Mount Eival, the priests and the Levites with the Ark

רבנו עובדיה מברטנורא

ג כיצד. כמו מנין: ולהלן הוא אומר. בברכות וקללות של הר גריזים: מה עניה האמורה להלן בלשון הקודש. דכתיב (שם כ"ז) ואמרנו אל כל איש ישראל קול רם, וכתיב התם (שמות י"ט) והאלהים יענו בקול, מה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש: ד וענתה ואמרה ככה. אינו צריך ללמדה בגורה שזה שמעצמה היא למדה. וענתה ואמרה ככה כלשון הזה תאמר: ה שבשומרון

(דברים כו) וענית ואמרת לפני ה' אלהיך, ולהלן הוא אומר (שם כז) וענו הלוים ואמרו, מה עניה האמורה להלן בלשון הקודש, אף כאן בלשון הקודש: ד חליצה כיצד, (דברים כז) וענתה ואמרה ולהלן הוא אומר (שם כז) וענו הלוים ואמרו, מה עניה האמורה להלן בלשון הקודש, אף כאן בלשון הקודש, רבי יהודה אומר, וענתה ואמרה ככה, עד שתאמר בלשון הזה: ה ברכות וקללות כיצד, כיון שעברו ישראל את הירדן וקאו אל הר גריזים ואל הר עיבל שבשומרון שבצד שכם שבאצל אלוני מורה, שנאמר (שם יא) הלא המה בעבר הירדן וגו', ולהלן הוא אומר (בראשית יב) ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה, מה אלון מורה האמור להלן שכם, אף אלון מורה האמור כאן שכם, ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל, והכהנים והלוים והארון

were stationed below, in the center; the priests surrounding the Ark, the Levites [surrounding] the priests, and all Israel on this side and on that side; as it is said: "And all Israel, and their elders and officers, and their judges stood on this side of the Ark and on that side" (Joshuah 8:33) They turned their faces towards Mount Gerizim and opened with the blessing, "Blessed be the man who does not make a graven or molten image," [the reverse of Deuteronomy 27:15] and both groups [on the two mounts] responded "Amen." They turned their faces towards Mount Eival and opened with the curse, "Cursed be the man who makes a graven or molten image," and both groups responded, "Amen." [They continued in this manner] until they completed the blessings and curses. After that, they brought the stones (see Deuteronomy 27:2), built the altar and plastered it with plaster, inscribing on it all the words of the Torah in seventy languages, as it is said: "Very plainly." (ibid., verse 8) Then they took the stones [the altar was taken apart after the sacrifices had been offered] and went and spent the night in their place [in Gilgal, and there they set the stones of law].

(6) How was the priestly blessing pronounced? In the province [i.e., outside the Temple], it was said as three blessings, [with a response of "Amen"], but in the Temple as one blessing [with no interruption, because the response of "Amen" was not made in the Temple]. In the Temple the Name [the Tetragrammaton] was uttered as written, but in the province, in its substituted Name [*A-donai*]. In

רבנו עובדיה מברטנורא

אצל שומרון: **מכאן ומכאן**. על ההרים: **בשבעים לשון**. בכתב של שבעים אומות, וכל הרוצה ללמודה יבא וילמוד. שלא יהיה פתחון פה לאומות לומר לא היה לנו מזהיכן ללמוד: **את האבנים**. סתרו את המזבח לאחר שהעלו העולות והשלמים: **ולנו במקומן**. בבית מלונם בגלגל, ושם הקימו את האבנים: **ו במדינה אומר אותה שלש ברכות**. שמפסיקין הכהנים בין פסוק לפסוק, ועונים

עומדים למטה באמצע, הכהנים מקיפין את הארון, והלויים את הכהנים, וכל ישראל מכאן ומכאן, שנאמר (יהושע ח) וכל ישראל וזקניו ושטריו ושפטיו עמדים מזה ומזה לארון וגו'. הפכו פניהם כלפי הר גרזים ופתחו בברכה, ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה, ואלו ואלו עונין אמן. הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה, (דברים כו) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה, ואלו ואלו עונין אמן, עד שגומרין בברכות וקללות. ואחר כך הביאו את האבנים ובנו את המזבח וסדוהו בסיד, וכתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון, שנאמר (שם) באר היטב, ונטלו את האבנים ובאו ולנו במקומן: **ו ברכת כהנים כיצד, במדינה אומרים אותה שלש ברכות, ובמקדש ברכה אחת. במקדש אומר את השם ככתבו,**

the province, the priests raise their hands in a line with their shoulders, but in the Temple above their heads, except for the High Priest, who does not raise his hands higher than the plate [worn on the forehead— see Exodus 28:36]. Rabbi Yehudah says: The High Priest also raises his hands higher than the plate, as it is said: “And Aharon lifted up his hands toward the people and blessed them.” (Leviticus 9:22)

(7) How were the blessings of the High

Priest [following the completion of the sacrifices on Yom Kippur] pronounced? The synagogue attendant takes a Torah scroll and hands it to the head of the synagogue. The head of the synagogue hands it to the deputy [of the High Priest], and he in turn hands it to the High Priest. The High Priest stands, receives [the scroll], and reads in it *Aharei Mot* (Leviticus 16) and “However, on the tenth day.” (Leviticus 23:26-32) Then he rolls the Torah scroll together, places it in

רבנו עובדיה מברטנורא

הציבור אמן: ובמקדש ברכה אחת. לפי שאין עונים אמן במקדש ואין כאן שום הפסק: ככתבו. ביו"ד ה"א: בכנויו. באל"ף דל"ת. שאין מזכירין השם ככתבו אלא במקדש בלבד, שנאמר (שמות כ') בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך, סרס המקרא ודרשהו, בכל המקום אשר אבוא אליך וברכתך, דהיינו במקדש, שם אזכיר את שמי: כנגד כתפיהן. מפני שצריך נשיאת כפים, דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, וכתיב (דברים י"ח) הוא ובניו כל הימים, מה הוא בנשיאות כפים אף בניו בנשיאת כפים כל הימים: ובמקדש. שמברכים את העם בשם המפורש ושכינה למעלה מקשרי אצבעותיהם, מגביהים ידיהם למעלה מראשיהם: שאין מגביה ידיו למעלה מן הציץ. מפני שהשם כתוב בו. ואין הלכה כר' יהודה: ז ברכות כהן גדול. ביוה"כ, לאחר שכלתה עבודת היום קורא בתורה ומברך שמונה ברכות: חזן הכנסת. שמש הכנסת שטורה עסקי הכנסת עליו להכניס ולהוציא להפשיט את התיבה ולהכין [הכל]: ראש הכנסת. על פיו נחתכין דברי הכנסת, מי יפרס על שמע, מי יפטיר בנביא, מי ירד לפני התיבה: סגן. המוכן תחת כהן גדול. שאם יארע בו פסול ישמש תחתיו: והסגן נותנה לכהן גדול. וכולן משום כבודו של כהן גדול, דכתיב (משלי י"ד) ברוב עם הדרת מלך: וכהן גדול עומד ומקבל. מכלל דיושב היה, ש"מ בעזרת נשים היה קורא. דאי בעזרת ישראל קי"ל אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד: וקורא אחרי מות. שהוא מסדר

ובמדינה בכנויו. במדינה כהנים נושאים את ידיהן כנגד כתפיהן, ובמקדש על גבי ראשיהן, חוץ מכהן גדול שאינו מגביה את ידיו למעלה מן הציץ. רבי יהודה אומר, אף כהן גדול מגביה ידיו למעלה מן הציץ, שנאמר (ויקרא ט) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם: ז ברכות כהן גדול כיצד, חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנה לראש הכנסת, וראש הכנסת נותנה לסגן, והסגן נותנה לכהן גדול, וכהן גדול עומד ומקבל וקורא עומד, וקורא (שם טז) אחרי מות, (שם כג) ואך בעשור. וגולל את התורה ומניחה

his bosom and exclaims, "More than I have read before you is written here!" The passage "On the tenth day," which is in the Book of Numbers (29:7-11), he reads by heart, and he recites eight blessings regarding it, namely, for the Torah, for the Temple service, for the thanksgiving, for the pardon of sin, for the Temple, for Israel, for the priests, and for the rest of the prayer [i.e., that God listens to the private prayers of all Israel].

(8) What was the procedure regarding the portion read by the king? At the conclusion of the first day of the

Festival [of Sukkot] in the eighth [year of the *Shemittah* cycle], i.e., the end of the seventh [year], they erect a wooden dais in the Temple Courtyard, upon which he sits, as it is said: "At the end of every seven years, in the set time" (Deuteronomy 31:10) The synagogue attendant takes a Torah scroll and hands it to the head of the synagogue. The head of the synagogue in turn hands it to the deputy [of the High Priest], who in turn hands it to the High Priest, who hands it to the king. The king stands and receives it, but reads sitting. King Agrippas

רבנו עובדיה מברטנורא

יום הכיפורים: ואך בעשור. שבפרשת שור או כשב, דסמוכה היא לפרשת אחרי מות ויכול לגלול ס"ת לשם בעוד שהמתורגמן מתרגם פסוק אחרון של פרשת אחרי מות, ואין כאן שהות כדי שיפסיק המתורגמן: וגולל את התורה. ואע"פ שעדיין לא קרא בעשור של חומש הפקודים, יקרא אותה על פה ולא יגלול ס"ת לשם מפני שהוא רחוק ויש שהות שיפסיק התורגמן ואיכא גנאי לצבור. ולקרות בב' ס"ת א"א, לפי שאין אדם אחד קורא בשני ספרי תורה בצבור, משום פגמו של ספר תורה הראשון: יותר ממה שקריתי לפניכם. מה שאני עתיד לקרות עוד על פה, אל תאמרו שחסר מן הספר הזה לכך איני גוללו שם. וכל כך למה, שלא להוציא לעז על ס"ת: על התורה. ברכה שלאחריה: ועל העבודה. רצה ה' אלהינו: ועל ההודאה. מודים אנחנו לך: ועל מחילת עון. אתה בחרתנו, שחותרם בה מלך מוחל וסולח לעונותינו: ועל המקדש. שתשרה שכינה בבית המקדש, וחותרם בה בא"י שוכן בציון: ועל הכהנים. שיקובל קרבנותיהם ברצון. וחותרם בה מקדש הכהנים: ועל שאר התפלה. שיהו ישראל נושעין מאויביהם. וחותרם בה עמך ישראל צריכים ישועה בא"י שומע תפלה: ח בשמיני. בשנה שמינית של שמיטה שעברה, שהיא מוצאי שביעית זו. במוצאי יו"ט ראשון, דכתיב (דברים ל"א)

בְּחִיקוֹ וְאוֹמֵר, יוֹתֵר מִמָּה שֶׁקְרִיתִי לְפָנֶיכֶם כְּתוּב כָּאן. (במדבר כח) וּבְעֶשֶׂר שָׁבְחוּמֵשׁ הַפְּקוּדִים קוֹרֵא עַל פֶּה, וּמְבַרֵךְ עֲלֶיהָ שְׁמוֹנֵה בְּרָכוֹת, עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה, וְעַל הַהוֹדָיָה, וְעַל מַחִילַת הָעוֹן, וְעַל הַמְקַדֵּשׁ, וְעַל יִשְׂרָאֵל, וְעַל הַכֹּהֲנִים, וְעַל שְׂאֵר הַתְּפִלָּה: ח פֶּרֶשֶׁת הַמִּלֵּךְ כִּי־צַד, מוֹצְאֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חֹג, בְּשִׁמְיָנִי בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית, עוֹשִׂין לוֹ בַּיּוֹם שֶׁל עֵץ בְּעֶזְרָה, וְהוּא יוֹשֵׁב עֲלֶיהָ, שְׁנָאֵמֵר (דברים לא) מִקֵּץ שִׁבְעֵ שָׁנִים בְּמַעַד וְגו'. חֲזַן הַכֹּנֶסֶת נוֹטֵל סֵפֶר תּוֹרָה וְנוֹתְנָה לְרֹאשׁ הַכֹּנֶסֶת, וְרֹאשׁ הַכֹּנֶסֶת נוֹתְנָה לְסֹגֵן, וְהַסֹּגֵן נוֹתְנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, וְכֹהֵן גָּדוֹל נוֹתְנָה לְמִלֵּךְ, וְהַמִּלֵּךְ עוֹמֵד וּמְקַבֵּל וְקוֹרֵא

stood and received it and read standing, for which act the Sages praised him. When he reached, "You may not put a foreigner over you," (Deuteronomy 17:15) his eyes ran with tears [because on his father's side he was not of Jewish descent]. They said to him, "Fear not Agrippas, you are our brother, you are our brother, you are our brother!" [The king] reads from the beginning of Deuteronomy up to the *shema* [i.e., to Deuteronomy 6:4], the *shema*, "And it shall come to pass if you hearken," (Deuteronomy 11:13-25) "You shall surely tithe." (Deuteronomy 14:22) "When you have made an end of tithing" (Deuteronomy 26:12), the portion of the king (Deuteronomy 17:14), and the blessings and curses, until he finishes the entire section. The king pronounces the same benedictions as the High Priest, except that he substitutes one for the Festivals, instead of the one for the pardon of sin.

רבנו עובדיה מברטנורא

בחג הסוכות, שומע אני אפילו ביו"ט אחרון של חג, ת"ל בבוא כל ישראל ליראות, מתחילת חול המועד: **אגריפס המלך**. מזרעו של הורודוס היה, ובימיו נחרב בית שני: **זלגו עיניו דמעות**. שהמקרא הזוה פוסלו מן המלכות: **אחינו אתה**. שאמו מישראל: **וקורא מתחלת אלה הדברים עד שמע**. שבואחתנן. ומחבר עם פרשת שמע פרשת ודיה אם שמוע, שיש בפרשת שמע קבלת מלכות שמים ובפרשת ודיה אם שמוע קבלת עול מצות. ומדלג, וקורא עשר תעשר. ומשם מדלג וקורא כי תכלה לעשר מפני שהוא זמן אסיף ומתנות עניים והפרשת תרומות ומעשרות. ואע"פ שפרשת המלך בין עשר לכי תכלה לעשר היה קורא אותם יחד, שלא להפסיק במעשרות. ואח"כ ברכות וקללות, שהן קבלת גזרות ועונשים של תורה. וחזר וקורא פרשת המלך, שום תשים עליך מלך:

יושב. אגריפס המלך עמד וקבל וקרא עומד, ושבוהו חכמים. וכשהגיע (שם יז) ללא תוכל לתת עליך איש נכרי, זלגו עיניו דמעות. אמרו לו, אל תתיירא אגריפס, אחינו אתה, אחינו אתה, וקורא מתחלת (דברים א) אלה הדברים עד שמע, ושמע (שם ו), והיה אם שמע (שם יא), עשר תעשר (שם יד), כי תכלה לעשר (שם כ), ופרשת המלך (שם יז), וברכות וקללות (שם כח), עד שגומר כל הפרשה. ברכות שכתן גדול מברך אותן, המלך מברך אותן, אלא שנותן של רגלים תחת מחילת העון: